

Małgorzata KWIETNIEWSKA
Katedra Ekonomii i Zarządzania Gospodarką
Politechnika Lubelska

EWALUACJA INICJATYW KLASTROWYCH A POSTKLASTROWA POLITYKA INNOWACYJNA

Streszczenie. Klastry stały się jednym z kluczowych elementów strategii regionalnych i narodowych w wielu krajach Unii Europejskiej. Rosnące znaczenie klastrów w budowaniu regionalnego wzrostu gospodarczego wymaga dostosowania lokalnej polityki w celu wspierania tych struktur oraz stworzenia odpowiedniego otoczenia biznesowego dla ich rozwoju. Artykuł odwołuje się do ewolucji polityki rozwoju opartej na klastrach i analizuje przykładowe modele ewaluacji inicjatyw klastrowych.

Słowa kluczowe: klastry, polityka rozwoju oparta na klastrach, polityka innowacyjna, ewaluacja klastrów.

EVALUATION OF CLUSTERS INITIATIVES AND POST CLUSTER INNOVATION POLICY

Summary. Clusters have become one of the key elements of regional and national strategies in numerous EU member states. The growing importance of clusters in fostering regional economic growth necessitates the adjustment of local policies in order to promote these structures and develop a suitable business environment for their establishment. The article refers to the evolution of cluster-based policy and analyzes evaluation models for cluster initiatives.

Keywords: clusters, cluster-based policy, innovation policy, clusters evaluation.

1. Wprowadzenie

Wejście gospodarek światowych w XXI wiek powoduje konieczność sprostania wielu nowym wyzwaniom. Pierwszym dokumentem, jaki miał być odpowiedzią na dynamikę zmian gospodarczych w Unii Europejskiej, była agenda lizbońska. Stawiała ona za cel

przekształcenie Europy w najbardziej dynamiczną, postrzeganą przez pryzmat zasad zrównoważonego rozwoju, opartą na wiedzy i innowacjach gospodarkę atrakcyjną zarówno dla inwestorów, jak i potencjalnych pracowników, godną konkurować z największymi gospodarkami świata, jak USA czy Japonia. Jest to cel możliwy do osiągnięcia w najbliższych dziesięcioleciach.

Obszary takie jak gminy, powiaty czy regiony stają się podmiotami procesów gospodarczych na równi z przedsiębiorstwami. Sięgnięcie do koncepcji klastrów, jako atrakcyjnego i efektywnego narzędzia podnoszenia konkurencyjności zarówno przedsiębiorstw, jak i całych regionów, jest próbą wypromowania koncepcji biznesowej nastawionej na kreowanie gospodarki strukturalnie innowacyjnej. W wielu krajach tworzona jest polityka klastrowa, która polega na opracowywaniu strategii, ustanawianiu priorytetów i alokacji funduszy w celu promowania rozwoju występujących na danym obszarze skupisk przedsiębiorstw.

Klastry są nadal istotnym elementem polityki gospodarczej Unii Europejskiej, jako jeden z priorytetów Strategii Europa 2020 powiązany z koncepcją inteligentnych specjalizacji. Komisja Europejska sugeruje, że rozwój strategii inteligentnych specjalizacji powinien polegać na koncentracji zasobów w obszarach o największej regionalnej przewadze konkurencyjnej i potencjale innowacyjnym, co w przyszłości będzie warunkiem uzyskania wsparcia inwestycji ze środków europejskich.

2. Klaster, inicjatywa klastrowa a sieci

W kontekście światowej wiedzy klastering (ang. *cluster, clustering*) jest zjawiskiem znanym, co potwierdzają liczne badania i studia literaturowe oraz funkcjonujące w gospodarce klastry znane na całym świecie, jak np. Silicon Valley w USA czy Telecom City w Szwecji. Słowo klaster, oznaczające „grupę podobnych rzeczy wzrastających bądź trzymających się razem; grupę ludzi lub rzeczy znajdujących się blisko siebie”, w aspekcie ekonomicznym zostało upowszechnione dzięki pracom Michaela E. Portera. Definiuje on klaster jako „geograficzne skupisko wzajemnie powiązanych firm, wyspecjalizowanych dostawców, jednostek świadczących usługi, firm działających w pokrewnych sektorach i związanych z nimi instytucji (na przykład uniwersytetów, jednostek normalizacyjnych i stowarzyszeń branżowych), w poszczególnych dziedzinach konkurujących między sobą, ale również współpracujących” [1, s. 12].

Wśród atrybutów klastra pierwszą obserwowalną cechą skupiska jest koncentracja geograficzna wskazująca na kreację klastra, ponieważ firmy znajdujące się w tej samej przestrzeni wcale nie muszą ze sobą kooperować. Zjawiska kooperacji i konkurencji

pozwalają na osiągnięcie przez członków grona efektów synergii oraz wzmacniają potencjał innowacyjny [1, s. 16].

Za czynniki sukcesu klastra uważa się właśnie istnienie sieci powiązań pomiędzy jego aktorami, istnienie silnej bazy innowacyjnej ze wspierającymi działaniami B+R oraz silnej bazy umiejętności i kapitału społecznego [2, s. 9].

System powiązań pomiędzy trzema kluczowymi uczestnikami klastra ilustruje model potrójnej heliksy. Model ten, który łączy we współpracy świat nauki, biznesu i sektora publicznego, pod względem systemów innowacyjnych jest strukturą teoretyczną, która sprzyja transferowi wiedzy pomiędzy trzema współzależnymi aktorami. Etzkowitz i Leydesdorff (1998, 2000) odkryli, iż aktorzy wewnątrz heliksy tworzą spiralę innowacji przez krzyżowanie się ich wiedzy [10, p. 16]. To właśnie na styku relacji nauki, biznesu i administracji tworzone są innowacyjne projekty, które istotnie zmieniają warunki gospodarowania zarówno w Unii Europejskiej, jak i w poszczególnych krajach członkowskich [6, s. 1].

Od rozwiniętego klastra należy również odróżnić inicjatywę klastrową. Według autorów The Cluster Initiative Greenbook można wyróżnić fazę poprzedzającą powstanie inicjatywy klastrowej oraz samą inicjatywę, która doprowadza ostatecznie do utworzenia klastra. Faza poprzedzająca może angażować wcześniejsze inicjatywy, takie jak działalność lobbingowa, oraz poprzednie inicjatywy ze strony administracji publicznej, jak polityka regionalna czy polityka wspierająca innowacje. Obejmuje dotychczas istniejące na danym obszarze podmioty, jak sieci, związki czy zrzeszenia przedsiębiorców, instytucje wspierające, których istnienie i działalność ma duży wpływ na powstanie inicjatywy klastrowej. Po okresie formacji (w wyniku inicjatyw ze strony przedstawicieli biznesu, administracji i w niektórych przypadkach uniwersytetów) oficjalnie powstaje inicjatywa klastrowa. Jeśli w trakcie rozwoju inicjatywa nie upadnie, staje się coraz silniejszą formacją opierającą się na tych samych zasobach oraz zaangażowaniu jej aktorów. W rezultacie doprowadza to do powstania załączka klastra. Uwarunkowania i determinanty, na których opiera się inicjowanie tworzenia klastra są bardzo zróżnicowane, co w efekcie ma wpływ na jego kształt. Należy pamiętać, że każda inicjatywa klastrowa ma unikatowy charakter, budowany na lokalnych zasobach i zachowaniach społecznych. Sukces dalszych działań jest uzależniony od tego, jak zarządzane są kolejne fazy tworzenia i rozwoju klastra [5, s. 54].

Klastry są czasem błędnie utożsamiane z sieciami przedsiębiorstw pomimo istnienia znaczących różnic pomiędzy tymi formami organizacji. Sieci opierają się na współpracy pomiędzy jej członkami na podstawie formalnych umów i są słabo zhierarchizowane, natomiast przedsiębiorstwa funkcjonujące w klastrze charakteryzuje konkurencja i kooperacja jednocześnie. Nie istnieją tu zazwyczaj formalne umowy pomiędzy podmiotami. Współistnienie tych dwóch form wzajemnego oddziaływania jest niezbędne do zidentyfikowania klastra. Ponadto powinien być spełniony warunek koncentracji geograficznej podmiotów. Współpraca i kooperacja wpływa na wytworzenie efektu synergii,

konkurencja zaś stanowi swego rodzaju bodziec do generowania zmian i innowacji w przedsiębiorstwie [14, s. 13].

Sieci charakteryzują się przystosowywaniem do zmian warunków, jakie stwarza otoczenie, mają na celu pokonywanie trudności w restrukturyzacji wewnętrznej firm oraz wzrost wewnętrzny. Stanowią struktury multipodmiotowe, przejawiające się w takich formach, jak: alianse strategiczne, przedsiębiorstwa wirtualne, zintegrowane łańcuchy dostaw, aktywizacje itp. [11, s. 374-375].

3. Polityka rozwoju oparta na klastrach

Transformacja ról aktorów systemu gospodarczego wyznaczyła nowe kompetencje sfery publicznej w ramach zaangażowania w procesy rozwoju przedsiębiorczości i kreacji innowacji. Od początku zainteresowania problematyką klastrów w literaturze przedmiotu opisano liczne przypadki „dobrych praktyk”, lecz nie wypracowano uniwersalnego wzorca zawiązania i rozwoju inicjatywy klastrowej, nie wskazano także przy tym, który aktor klastra jest najlepszym kandydatem do przyjęcia na siebie roli lidera takiej inicjatywy.

Naturalną praktyką stało się kreowanie polityki klasteringu oraz polityki innowacyjnej. Fenomen klastrów znalazł silny odzew wśród polityków gospodarczych prowadząc do sformułowania różnych koncepcji polityki publicznej służącej stymulowaniu rozwoju klastrów czy też stymulowaniu rozwoju gospodarczego przez klastry (tzw. *cluster based-policy*).

Za nadrzędny cel polityki opartej na klastrach uznaje się podnoszenie poziomu konkurencyjności systemu gospodarczego. W zasadzie można wyróżnić ich trzy rodzaje wg Trend Chart Report Komisji Europejskiej z 2003 roku:

- pierwszy rodzaj – zajmuje się wzmocnieniem stosunków „potrójnej heliksy”, w szczególności pomiędzy przemysłem, agencjami badawczymi i rządowymi, takimi jak agencje rozwoju regionalnego oraz agencje naukowe i technologiczne,
- drugi rodzaj – skupia się raczej na współpracy badawczo-rozwojowej pomiędzy przedsiębiorstwami oraz pomiędzy przedsiębiorstwami i organizacjami badawczymi,
- trzeci rodzaj – koncentruje się na zachęcaniu do współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami niezależnie od tego, czy występuje współpraca z instytucjami badawczo-rozwojowymi, czy jest przeprowadzana horyzontalnie pomiędzy konkurentami lub wertykalnie wzdłuż łańcucha wartości [8, s. 13].

W wielu krajach istnieją specjalne programy wspierające rozwój klastrów. Zarządzanie nimi powierza się istniejącym instytucjom, administracji samorządowej czy też specjalnie do tego utworzonym organom. Celem tego typu programów jest zazwyczaj pomoc w zainicjowaniu organizacji w klastrze, uzyskaniu finansowania, wspieranie formacji

organizacji klastrowych czy też partnerstwa publiczno-prywatnego. Doświadczenia ostatnich lat, kiedy polityka koncentrowała się w większym stopniu na wsparciu firm w regionach słabiej rozwiniętych, przez co miała stymulować przyspieszenie ich rozwoju, pozostawia nadal nierozstrzygnięte pytanie o poziom jej skuteczności.

Klasy są aglomeracjami wiedzy, w których pozytywne efekty osiąga się przez znaczące inwestycje w wyspecjalizowane czynniki produkcji. W dużej mierze to właśnie prace Portera doprowadziły do tego, że klasy stały się jednorodnym sposobem przedstawiania regionalnej polityki innowacyjnej. Teorie systemów innowacyjnych zostały ostatnimi czasy poddane krytyce. Regionalne systemy innowacji są definiowane jako systemy innowacyjnych sieci oraz instytucji zlokalizowanych wewnątrz pewnego obszaru geograficznego z silnymi wewnętrznymi więzami, które wzmacniają innowacyjność firm w danym regionie. Można je zatem zdefiniować jako środowisko instytucjonalne, w którym zdolności innowacyjne są wzmacniane przez różnych aktorów.

Niektóre wyniki badań krytykujące koncepcję klastrów dotyczą badań nad „pokrewną różnorodnością” (*related variety*). Badania te pokazują, że skupianie się na silnych regionalnych klastrach nie zwiększa regionalnej konkurencyjności. Konkurencyjności nie da się również zwiększyć przez rozmieszczenie ograniczonych zasobów regionalnych w wielu różnych sektorach niewspółpracujących ze sobą. Zamiast tego regiony umożliwiające wzrost różnym sektorom oraz skupiające się na budowaniu synergii pomiędzy tymi sektorami zdają się odnosić więcej sukcesów. Fenomen „pokrewnej różnorodności” i jej wykorzystywanie jako motoru innowacyjnej produktywności wydaje się stwarzać nowe kierunki dla polityki innowacyjnej, prowadząc w stronę platform rozwoju [4, p. 28-29].

4. Ewaluacja klastrów – przykłady

Jednym z najtrudniejszych wyzwań związanych z polityką i programami klastrowymi jest mierzenie ich efektów, a więc próba określenia stopnia, w jakim wpływają w sposób pośredni na rozwój inicjatyw oprócz wielu innych czynników rynkowych.

Szczegółowe dane umożliwiające tę analizę są bardzo trudne do zgromadzenia. Sprawia to, iż dosyć ciężko jest określić jasne powiązania przyczynowo-skutkowe pomiędzy programami i politykami klastrowymi a ich potencjalnym wpływem na gospodarkę. Niewielu badaczy podejmowało się tego zadania, stąd w tej dziedzinie brakuje dostatecznej liczby badań potwierdzających efektywność poszczególnych działań podejmowanych w ramach polityki, ich wpływu na rozwój inicjatyw klastrowych oraz studiów ukazujących wyniki tak prowadzonej polityki w regionie. Kolejnym wyzwaniem staje się przyjęcie odpowiedniego horyzontu czasowego, ponieważ wiele korzyści ekonomicznych daje się zauważyć dopiero w perspektywie długookresowej, stąd tego typu badania są również czasochłonne.

Jednym z podstawowych teoretycznych narzędzi analizy nadal jest diament konkurencyjności Portera (1998, 2000). Objaśnia on uzyskiwanie lokalnej przewagi konkurencyjnej za pomocą relacji łączących czynniki popytu, czynniki produkcji, czynniki pokrewne i wspomagające oraz kontekst strategii. Jeśli jednak relacje pomiędzy elementami diamentu są niejasne, trudno określić czynniki wzrostu lokalnego oraz wybrać na tej podstawie odpowiednią politykę klastrową [3, p. 901].

Kolejny przykład zastosowanej metody w przypadku analizy polityki klastrowej we Francji bierze pod uwagę przede wszystkim wyniki bilansu handlowego, gdzie eksport spadał od 1990 roku, a od 2005 jego wynik pozostawał ujemny. Jako motywację do wprowadzenia polityki rozwoju opartej na klastrach przyjęto więc wzrost międzynarodowej konkurencyjności firm mierzonej wynikiem bilansu handlowego. Wśród przyczyn, które wpłynęły na słabnący eksport, wymieniono brak współpracy pomiędzy uniwersytetami, ośrodkami badawczymi a przedsiębiorstwami oraz niewystarczającą liczbę średniej wielkości firm eksportowych. Zauważono również, że zazwyczaj wsparcie finansowe kierowane było do klastrów w regionach słabo rozwiniętych lub do firm z branż znajdujących się w kryzysie. Analiza ewaluacyjna została przeprowadzona w trzech krokach, wraz z analizą klastrów różnej wielkości, przez:

1. badanie motywu wyboru klastra podlegającego wsparciu. Jak ta lokalizacja została wybrana? Czy jest jakiś dowód, że firmy z wybranej lokalizacji są bardziej wydajne?,
2. porównanie efektywności przedsiębiorstw: czy firmy w klastrze są bardziej wydajne niż te spoza klastra należące do tego samego sektora? Jakie są motywy doboru członka klastra?,
3. kontrolę premii eksportowych członka klastra [3, p. 898-900].

Wynik pokazał, że geograficzna koncentracja firm nie wpływa w istotnym stopniu na wyniki eksportu z wyjątkiem dużych klastrów określanych jako narodowe, które charakteryzowały się dużą niejednorodnością. Nie wykazano natomiast, czy to dzięki posiadanym przez nie dodatkowym atrybutom, umiejętnościom czy też ich wielkości, która daje korzyści w postaci ubocznych kosztów eksportu. Proponowana metoda otwiera jednak drogę do dalszych badań porównawczych [3, p. 913].

Inny przykład metodologii ewaluacji klastrów można znaleźć w raporcie autorstwa O. Solvella i M. Williamsa. Autorzy poddali ciągłej obserwacji 12 szwedzkich klastrów w latach 2005-2012, aby udowodnić budowanie wspólnej wartości oraz wpływ na konkurencyjność firm oraz regionu. Zmienne mierzone w tym przypadku to:

- konkurencyjność (efektywność mierzona w stosunku do średniego kosztu kapitału dla Szwecji),
- wzrost wartości dodanej,
- wzrost rentowności jako procent wartości dodanej,
- zwiększenie płac na jednego pracownika.

W badaniach wykorzystano wiele danych księgowych pochodzących z przedsiębiorstw opracowanych metodą SIMPLER, *shadow control*, wywiady z przedstawicielami klastrów,

obserwację ich aktywności z włączeniem *social media* oraz regionalne statystyki dla poszczególnych sektorów. Wyniki pokazały pozytywny wpływ funkcjonowania w klastrze na pozycję rynkową przedsiębiorstw w czasie kryzysu wobec innych przedsiębiorstw, nie-należących do klastrów. Badania potwierdzają również, że efekty wzajemnych interakcji i wpływ inicjatyw klastrowych na otoczenie są możliwe do zaobserwowania w dłuższym okresie. Wskazują również na luki w komunikacji w ramach prowadzonej polityki, co skłania do podejmowania tego tematu badawczego [12].

Kolejną propozycję modelu ewaluacyjnego, opracowaną przez Oxford Research AB przy współpracy z Näringsliv Skåne w 2011 roku, stanowi *case study* dotyczące ewaluacji szwedzkich inicjatyw klastrowych regionu Skåne. Model ten został opracowany na podstawie założeń strategii rozwoju inicjatywy, jakimi są potrzeba oceny wpływu inwestycji finansowanych ze środków publicznych i możliwości ich dalszego rozwoju. Przy tym wymagało to stworzenia zbioru wskaźników umożliwiających stałą obserwację i ocenę procesu wdrażania inicjatywy.

Celem raportu dotyczącego analizy sześciu inicjatyw klastrowych było stworzenie uniwersalnego modelu ewaluacyjnego, bez względu na występujące różnice w sposobie finansowania działalności, wieku inicjatywy, liczbie członków lub przedmiocie działalności. Model składa się z następujących elementów:

1. opis inicjatywy: prezentacja aktywności oraz organizacji działalności;
2. analiza procesów: prowadzenie dziennika procesów w formie arkusza kalkulacyjnego, do którego dostęp mają wszyscy członkowie klastra za pośrednictwem sieci Internet i sami zgłaszają podejmowane działania. Wśród tych aktywności znajdują się informacje prasowe, opublikowane raporty, projekty, konferencje, spotkania i seminaria;
3. badanie ankietowe partnerów inicjatywy: ankieta internetowa skierowana do firm klastra, uczelni, instytutów badawczych oraz instytucji publicznych, której celem było zebranie poglądów uczestników na temat wspólnej działalności. Koncentrowano się na tożsamości klastra, udziale w działaniach, współpracy w ramach klastra, a także zadaniach i skuteczności inicjatywy;
4. analiza danych firm członkowskich w celu oceny wpływu uczestnictwa w inicjatywie na ich wzajemny rozwój. Dane podlegające analizie to przede wszystkim liczba pracowników, obroty netto, rachunek zysków i strat, koszty osobowe czy produktywność pracowników;
5. perspektywa międzynarodowa: benchmark w stosunku do dominujących inicjatyw w skali międzynarodowej pod względem liczby firm, sposobu finansowania, liczby pracowników i oferowanych usług w celu określenia pozycji konkurencyjnej na rynku międzynarodowym.

Ocena ta nie skupiała się jednak na efektach regionalnych, ale na określeniu efektywności samych inicjatyw oraz monitorowaniu ich rozwoju. Wyniki pokazały ogólne zadowolenie firm z uczestnictwa w klastrze, a jako najważniejszy motyw członkostwa uznano możliwość

nawiązywania nowych kontaktów. Ograniczona współpraca występowała pomiędzy firmami oraz instytucjami naukowo-badawczymi. Mimo tego głównymi ogniwami łączącymi uczestników były rozwój oparty na wiedzy, badania, marketing oraz seminaria i warsztaty, a w dużo mniejszym stopniu sprzedaż i wspólna produkcja. Wpływ na konkurencyjność i internacjonalizację różnił się między klastrami i był bardzo ograniczony [7, p. 2-3]. Niemniej jednak przykład ten stanowi ciekawe podejście do ewaluacji inicjatyw klastrowych w odniesieniu do efektów, jakie są odczuwalne przez firmy do nich należące.

5. Podsumowanie

Mimo dużej liczby opracowanych ekspertyz na temat polityki rozwoju klastrów oraz dobrych praktyk dotyczących inicjatyw klastrowych, nadal występuje niedobór studiów ewaluacyjnych. Prowadzenie badań w tej dziedzinie może przyczynić się do stworzenia uniwersalnych narzędzi potwierdzających efektywność poszczególnych działań w ramach polityki rozwoju regionalnego, które mogą znaleźć zastosowanie przy projektowaniu strategii rozwoju zarówno w skali lokalnej, jak i narodowej. Unia Europejska ciągle znajduje się w fazie wejściowej, jeśli chodzi o pełne wykorzystanie jej potencjału gospodarczego i prowadzi prace nad projektowaniem wspólnych wytycznych dla wszystkich krajów członkowskich w odniesieniu do polityki opartej na klastrach.

Bibliografia

1. Bojar E.: Clusters – the Concept and Types. Examples of Clusters in Poland, [w:] The emergence and development of clusters in Poland, Bojar E., Olesiński Z. (red.), Wyd. Difin, Warszawa 2007.
2. Ecotec Research & Consulting, Jak rozwijać klastr – praktyczny przewodnik.
3. Fontagn'e L., Koenig P., Mayneris F., Poncet S.: Cluster policies and firm selection: evidence from France, *Journal of regional science*, vol. 53, no. 5, 2013.
4. Harmaakorpi V.: The 'Regional Development Platform Method' as a Tool for Innovation Policy, [in:] Eriksson A., (ed.) Allee V., Cooke P., Harmaakorpi V., Sotarauta M., Wallin J.: The Matrix - Post cluster innovation policy, Vinnova, Sweden 2010.
5. Knop L., Olko S.: Model procesu tworzenia klastra, [w:] Bojar E., Stachowicz J. (red.), Sieci proinnowacyjne w zarządzaniu regionem wiedzy, Wydawnictwo Politechniki Lubelskiej, Lublin 2008.

6. Maciejczak M., Muniak R.: Zastosowanie koncepcji potrójnej heliksy w tworzeniu narzędzi informatycznych dla sektora publicznego, X Jubileuszowa Konferencja „Komputerowo zintegrowane zarządzanie”, Zakopane, 15-17.01.2007.
7. Oxford Research AB, Evaluation model for Skåne’s cluster initiatives, Popularversion_klusterutvarderingsmodell_Eng_OxfordResearch.pdf, 2011.
8. PARP, Europejska sieć doskonałości na rzecz zarządzania, współpracy i promocji klastrów, Warszawa 2007.
9. Porter M.E.: Porter o konkurencji, PWE, Warszawa 2001.
10. Roberts A.C.: Procedures and Responsibilities Involved in the Implementation and Sustainability of a System of Innovation, University essay from Umeå universitet/Handelshögskolan vid Umeå universitet, 2007.
11. Skawińska E., Teoretyczno-praktyczne aspekty rozwoju gron firm na przykładzie meblarstwa w powiecie poznańskim, [w:] E. Bojar (red.), Klastry jako narzędzia lokalnego i regionalnego rozwoju regionalnego, Politechnika Lubelska, Lublin 2006.
12. Solvell O., Lindqvist G., Ketels Ch.: The Cluster Initiative Greenbook, Ivory Tower Publishers, Stockholm 2003.
13. Solvell O., Williams M.: Building the cluster commons, An Evaluation of 12 Clusters Organizations in Sweden 2005-2012, Ivory Tower Publishers, Stockholm 2013.
14. Szultka S., Brodzicki T., Wojnicka E.: Klastry. Innowacyjne wyzwanie dla Polski, IBnGR, Gdańsk 2004.

Abstract

Clusters have been qualified for support in strategic documents for the coming years. Among these documents, “Strategy of Innovation and Economic Efficiency 2020 Dynamic Poland” and “2020 Enterprise Development Programme” seem to be the most crucial. On the regional level, Regional Innovation Strategies constitute the main strategic documents defining support for clusters, based upon identification of intelligent specialisations of the region and planning their development.

One of the toughest challenges of the cluster policies and programs is to measure their effects, and so attempt to determine the extent to which indirectly influence the development of initiatives alongside a range of other market factors. The goal of this article is the analysis of new activities in the area of creating this policy and the methodology used for the evaluation of cluster initiatives.